

Statistika autopsijskih delova posuda

Rad predstavlja rezultat osnovne statističke analize autopsijski relevantnih delova keramičkog posuda iskopanog na lokalitetu u Čučugama. Nakon izdvajanja i klasifikovanja oboda, dna i drške različitih posuda, ispostavilo se da autopsijski delovi čine samo 20% od čitave obrađene serije (nešto preko 3500 nalaza). Autor pretpostavlja da je tako mali procenat posledica prirode, tj. stratigrafskog karaktera obrađene serije. Autopsijski delovi su korelirani sa formalnim i funkcionalnim klasama posuda, gde se ispostavilo da zbirkom dominiraju zdele (preko 80%), tj. posude za konzumaciju (preko 30%). Ovo otvara pitanje karaktera bazične ekonomije i ishrane kasnoneolitskih stanovnika seoskog naselja na Ilića brdu.

Uvod

Autopsijski delovi, najčešće obodi, dna i drške su važni elementi u analiziranju keramičkih recipijenata, jer se pomoću njih najlakše može odrediti minimalni broj posuda (MBP). Pored toga, podaci o njima znatno olakšavaju eventualnu fizičku rekonstrukciju sudova. Kako je ovaj rad deo većeg zajedničkog projekta posvećenog arheološkoj analizi keramičkih predmeta sa vinčanskog lokaliteta Ilića brdo u selu Čučugama, njegova ambicija je da se utvrdi precizan broj autopsijskih delova i njihove karakteristike značajne za dalji analitički rad. Pri tome, korišćena je jedinstvena metodologija koju koristi arheološki tim ISP u svojim istraživanjima.

Opis istraživanja i rezultati

Korišćena je originalna arheološka građa koja potiče sa iskopavanja nekoliko različitih arheoloških struktura (kuća, okućnica, peć, jama itd.). Stoga je neophodno da se prilikom analize upotrebe i iskorišćenosti različitih keramičkih recipijenata u intenzivnom životu neolitskog sela ima precizan uvid u njihovu učestalost i distribuciju. Obradena je serija od ukupno 3521 fragmenata keramičkih posuda. Nažalost, nemamo za sada precizne podatke o tome koliki je to uzorak u odnosu na celokupnu iskopanu seriju, ali približno se radi u sedmini prikupljenih nalaza.

---

*Mila Budišin (1982),
Novi Sad, Branimira
Čosića 44, učenica 1.
razreda Gimnazije
Jovan
Jovanović-Zmaj u
Novom Sadu*

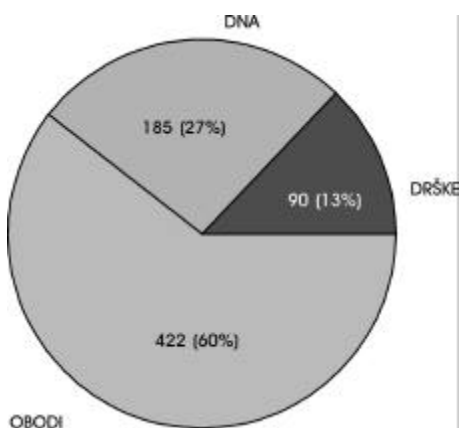
MENTOR:

*Vojislav Filipović,
Beograd, student 1.
godine arheologije u
Beogradu*

Opis keramičke serije i rezultati statističke analize autopsijskih delova

Uočeno je da postoji velika razlika između broja neautopsijskih ulomaka, koji čine ogromnu većinu serije i, ulomaka koji pomažu određivanju MBP, tj. autopsijskih delova. Ovi drugi čine jedva petinu (697 fragmenata, odnosno 19.8%) od ukupnog broja. To je stoga, što najveći broj ulomaka čine trbusi kod kojih je najčešće nemoguće preciznije utvrditi formalnu ili funkcionalnu klasu, ili se radi o fragmentima koji su veoma oštećeni i sitni, da je utvrđivanje MBP na osnovu njih nepouzđano.

Dalji tok rada odnosio se na određivanje udela različitih autopsijskih delova (slika 1):

Slika 1.
Pregled zastupljenosti autopsijskih delova.

Figure 1.
Distribution of different autopsical sherds.

Obodi posuda preovlađuju, što se može objasniti činjenicom da su oni svakako lomljiviji od dna, koja su masivna i čvrsta. Osim toga, specijalizovana analiza fragmentacije i indeksa veličine fragmenata pokazalo naknadno da li se radi o iskorišćenoj i odbačenoj grnčariji, ili je ona pronađena *in situ* kao svedok aktuelne upotrebe od strane neolitskih stanovnika Čučuga.

Pošto je ovaj posao završen, započet je dosta složeniji deo rada, jer je zadatak bio da se odrede, tj. klasifikuju svi navedeni autopsijski delovi. Korišćena su dva osnovna kriterijuma za klasifikaciju, koja su rezultat kasnije potrebe drugih autora ovog projekta.

Prvi kriterijum odnosi se na *formalne karakteristike* posuda. Iz obilja podataka koji su dobijeni prethodnom analizom izdvojeni su svi oni koji omogućavaju grupisanje formalnih klasa posuda (vidi rad Ivana Čosića u ovom istom zborniku). Pregled statističkog odnosa autopsijskih delova u odnosu na formalne klase dat je u narednom prilogu (tabela 1):

Tabela pokazuje da su za određivanje formalnih klasa najpogodniji *obodi*, jer su i najbrojniji. Naravno, ove brojeve treba uzeti s rezervom, jer naknadna analiza treba da utvrdi koliki broj njih su i zaista predstavnici različitih posuda.

Tabela 1. Pregled zastupljenosti autopsijskih delova u odnosu na formalne klase posuda

Autopsijski delovi	Broj ulomaka kojima je određena formalna klasa	Formalna klasa posude													
		zдела		amfora		činija		ćup		lonac		pitos		tanjir	
		broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Obodi	142	133	93.7	3	2.1	2	1.4	0	0.0	2	1.4	0	0.0	2	1.4
Dna	62	54	87.2	0	0.0	2	3.2	1	1.6	3	4.8	0	0.0	2	3.2
Drške	25	21	84.0	0	0.0	2	8.0	1	4.0	1	4.0	0	0.0	0	0.0

Ubedljivo najzastupljenija formalna klasa jeste *zдела*. Čini se da je ova forma bila najomiljenija u kasnoj fazi vinčanske kulture. U našoj seriji, i kada se radi o dnu ili dršci, njihov broj prelazi 85% od ukupnog broja (kod oboda prelazi čak i 90%). Kako se činije i lonci javljaju ujednačeno, ali mnogo manje od zдела, postavlja se pitanje da li su sve one i funkcionalno predstavljale koherentnu grupu, kako se to najčešće smatra.

Drugi kriterijum klasifikovanja autopsijskih ulomaka jeste *funkcionalni*. Distribucija oboda, dna i drški u odnosu na formirane funkcionalne klase prikazana je u sledećem prilogu (tabela 2):

Tabela 2. Pregled zastupljenosti autopsijskih delova u odnosu na funkcionalne klase posuda

Autopsijski delovi	Broj ulomaka kojima je određena funkcionalna analiza	Funkcionalna klasa posude							
		transfer		skladištenje		obrada		konzumacija	
		broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Obodi	33	7	21.2	8	24.2	8	24.4	10	30.2
Dna	47	12	25.5	14	29.8	4	8.5	17	36.2
Drške	23	6	26.1	0	0.0	10	43.5	7	30.4

U ovom slučaju vidi se mnogo umerenija distribucija po klasama funkcija, gde su nešto učestalije posude za konzumaciju (preko 30%), što je i logično. Interesantno je da je kod drški najzraženija njihova pojava kod posuda za obradu hrane (43.5%).

Naravno, i ovaj statistički odnos treba uzeti s rezervom, jer tek nakon detaljne analize svake pojedinačne funkcionalne klase znaće se koliki je i MBP za svaku klasu.

Diskusija i zaključak

Statistička obrada srazmerno velike serije keramičkih nalaza sa iskapanja u Čučugama rezultat je potrebe da se za svaku pojedinačnu studiju dobiju relevantni i precizni podaci i o kvantitativnom odnosu

pojedinih elemenata. Naročito važan odnos je u okviru grupe autopsijskih delova. Ovakav pristup je zapravo deo metodološkog paketa koji je zasnovan na iskustvima istraživača sa velikim serijama (npr. Rice 1987).

Statistika obrađene serije sa Čučuga pokazuje da samo oko 20% od ukupne serije (više od 3500 nalaza) čine autopsijski značajni ulomci. Ovo je veoma verovatno rezultat i prirode serije, jer su u ovogodišnjem analitičkom istraživanju obrađeni samo gornji (tj. viši slojevi) sa Čučuga. Kako su oni bliži površini i zoni aktuelnog oranja, sasvim je moguće da bi se obradom celokupnog materijala ova statistička slika promenila u korist autopsijskih delova.

Ovo važi i za utvrđivanje MBP, jer su ovi nalazi usitnjeni i izmešani oranjem, pa je tako mogućnost njihovog spajanja i prepoznavanja mnogo manja.

Potpuna dominacija zdela među formalnim klasama, kao i posuda za konzumaciju među funkcionalnim, takođe navode na razmišljanje o karakteru kućne ekonomije i načina ishrane kasnoneolitskih stanovnika Čučuga. Ovaj trend oučen je i na drugim kasnim naseljima vinčanske kulture (Gomolava II, Divostin itd.). Visoka produkcija keramičkog posuđa (možda i previsoka za današnje poimanje potreba seoskog domaćinstva) nameće nova pitanja koja treba pažljivo proučavati.

Literatura

Rice, P. 1987. *Pottery Analysis*. Chicago: The University of Chicago Press.

Mila Budišin

Statistics of Autopsycal Vessel Parts

Paperwork presents the results of basic statistical analysis of autopsycally relevant pottery vessels parts, excavated at the site of Čučuge.

After determination and classification of the rims, bases and handles from different vessels, it is possible to notice that autopsycal parts (shards) count about 20% of total analyzed serial (more than 3500 different shards). Author supposes that such a small percentage is the result of the character, e.g. stratigraphic context of the serial.

Autopsycal parts were correlated with formal and functional vessel classes, where is obvious that the bowls dominate (more than 80%), e.g. consumption recipients (more than 30%).

This opens the question of nature of the subsistence economy and diet, that the Late Neolithic villagers from Ilića brdo had have.

